

6. Управління національною освітою в умовах становлення і розвитку української державності: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – К. : МО України, АПН України, ДАККО, ІЗМН, 1989.

7. Философский энциклопедический словарь / [ред. кол. Аверинцев С. С., Араб-Оглы Э. А., Ильичев Л. Ф. и др.] – [2-е изд.]. – М. : Сов. энциклопедия, 1989. – 815 с.

8. Філософські абрисы сучасної освіти : [монографія] [під ред. І. Предборської]. – Суми: Університетська книга, 2006. – 225 с.

РЕЗЮМЕ

В статье сделана попытка конкретизировать содержание понятия «управление образованием»; проанализированы основные научные теории управления, существующие подходы к пониманию процесса управления; рассмотрена сущность управленческих процессов и выявлены особенности этого процесса в управлении образованием.

Ключевые слова: *теория управления, образование, управление образованием, тенденция, «количественная школа», менеджмент.*

SUMMARY

This article attempts to specify the content of the concept of “management of education», analyzes the basic theory of scientific management, the existing approaches to understanding the management process, is considered the essence of management processes and identifying features of this process in management education.

Key words: *control theory, education, education management, trend, «quantitative school», management.*

УДК 374.73

Л.М. Наконечна

Інституту інформаційних технологій та засобів навчання
Академії педагогічних наук України

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

У статті визначено основні поняття, що з'явилися внаслідок інформатизації освіти, проаналізований зв'язок між термінами інформаційна технологія, нові інформаційні технології, інформаційно-комунікативні технології, інформаційні освітні технології, нові інформаційні технології навчання.

Ключові слова: *інформаційна технологія, інформаційно-комунікативна технологія, інформаційно-освітні технології, інформаційні технології навчання.*

Інформаційні технології стали невід'ємною складовою сучасного суспільства, зокрема освіти. У розвинених державах теоретичні знання в галузі інноваційних технологій та володіння навичками їх використання вважаються базовими, такі, як уміння читати, писати, рахувати. На сучасному етапі становлення нашої країни одним із пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку освіти є запровадження освітніх інформаційних технологій та постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації

навчально-виховного процесу. Згідно з основними положеннями Національної доктрини розвитку освіти, яка визначає систему поглядів на основні напрями розвитку навчання у першій чверті XXI століття, актуальними завданнями освітян в Україні є комп'ютеризація навчальних закладів, упровадження інформаційних технологій, створення умов для розвитку та самореалізації особистості, підготовка молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві [12].

Пріоритетним напрямом реформування освіти є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), створення та розвиток яких передбачає прискорення передачі знань, підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу, досягнення основних вимог постіндустріального суспільства за рахунок реформування традиційних систем.

Дидактико-педагогічні та методичні проблеми інформатизації процесу навчання привертала увагу багатьох дослідників, таких, як В.П. Беспалько [2], Ю.О. Жук [7], В.М. Монахов [10], Ю.І. Машбиць [13], І.А. Морев [11], І.В. Роберт [14], Г.К. Селевко [15], О.В. Смірнов [16] та ін.

Інформатизація суспільства передбачає вдосконалення змісту, методів та організаційних форм навчання, саме тому вчителю необхідно бути компетентним у галузі інформаційних технологій, володіти різними знаннями про інформаційні процеси та вміти їх застосовувати на високому професійному рівні. У зв'язку із суттєвими змінами, що відбуваються протягом останніх десятиліть в освіті, з'явився і новий понятійний апарат.

Досить часто вчителі, методисти використовують сучасну термінологію, яка є результатом упровадження нових освітніх технологій, не розуміючи при цьому дефініцій термінів. Спробуємо розібратися, проаналізувати та вказати на зв'язок між термінами: інформаційні технології, нові інформаційні технології, інформаційно-комунікативні технології, інформаційно-освітні технології, нові інформаційні технології навчання.

Інформаційні технології стали невід'ємною частиною сьогодення, але не існує єдиного визначення цього поняття та певної системи упорядкування термінів. У сучасній науці існує багато різних підходів до визначення терміна «інформаційні технології» (ІТ). Він походить від двох понять: інформація (від лат. «informatio» – пояснення, роз'яснення; виклад

фактів) та технологія (від грец. «techne» – майстерність, мистецтво та «logos» – поняття, учення)

Як і будь-яке нове поняття, ІТ автори визначають по-різному. Наведемо кілька прикладів:

– Т.Б. Захаровау, що «ІТ – це система наукових та інженерних знань, а також методів та засобів, яка використовується для створення, збору, передачі, зберігання та обробки інформації в предметній сфері» [8];

– згідно з визначенням, прийнятим ЮНЕСКО, «ІТ – це комплекс взаємопов'язаних наукових, технологічних, інженерних дисциплін, які вивчають методи ефективної організації праці людей, які займаються обробкою та зберіганням інформації...» [9].

– І.В. Роберт визначає ІТ як практичну частину наукової галузі інформатики, яка становить сукупність засобів, способів, методів автоматизованого збору, обробки, зберігання, передачі, використання інформації для отримання певних, наперед очікуваних, результатів [14].

ІТ використовують у різних сферах діяльності. З усієї різноманітності їх видів нас цікавить насамперед застосування у сфері освіти, тобто інформаційні освітні технології. Інформаційні освітні технології – усі технології у сфері освіти, які використовують спеціальні технічні інформаційні засоби (комп'ютер, аудіо, кіно, відео) для досягнення педагогічних цілей [15].

Роль та місце ІТ у навчально-пізнавальній діяльності та вплив на психіку людини досліджувалися у працях Б.С. Гершунського [5], О.К. Тихомирова [18] та ін. У своїх дослідженнях Н. Тализіна [17] виявила методичні проблеми інформатизації навчального процесу, розглядала психолого-педагогічні аспекти використання інформаційних технологій у навчальному процесі, з'ясувала, що вони підвищують активність пізнавальної діяльності.

ІТ базуються на використанні комп'ютерів та програмного забезпечення для зберігання, перетворення, захисту, обробки, передачі та отримання інформації, саме тому останнім часом, згадуючи їх, освітяни мають на увазі комп'ютерні технології. Упровадження комп'ютера стало початком революційного реформування традиційних методів та технологій навчання всієї галузі освіти. На цьому етапі важливу роль відіграли комунікаційні технології: телефонні засоби зв'язку, телебачення, космічні

комунікації, які в основному застосовувалися під час управління процесом навчання та в системах додаткового навчання.

Найпоширенішими серед чисельних інформаційних освітніх технологій є:

- мультимедійні;
- гіпермедійні;
- мережеві;
- телекомунікаційні.

ІТ, що застосовують в освіті, наділені тотальною мультимедійністю. Мультимедійні технології збагачують процес навчання, залучаючи до більше емоційно-чуттєвих компонентів учня впроцесу сприймання навчальної інформації. Для багатьох авторів поняття «мультимедіа» та «мультимедійні технології» є синонімами. І. Вернер [4], автор монографії про мультимедіа, не дає конкретних визначень цих термінів, лише обґрунтовує необхідність використання мультимедійних технологій для обробки інформації та для реалізації інтерактивної взаємодії людини з комп'ютером у сучасному суспільстві.

Термін «мультимедіа» (від лат. слів *multum* – «багато» и *media* – «середовище», означає «багато середовищ»). У Великому енциклопедичному словнику пропонується таке визначення цього терміна «Це програмні та апаратні засоби, що забезпечують відтворення на екрані дисплею відеоінформації (зі звуковим супроводом), що записана на компакт-диску (CD-ROM) або отримана через комп'ютерні мережі, по електронній пошті, через канали телепередачі» [3]. Для визначення поняття «мультимедійні технології» варто пригадати визначення поняття «педагогічні технології». За В.П. Беспалько «педагогічні технології – це сукупність засобів та методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання та виховання, що дозволяють успішно реалізовувати поставлені освітні цілі». Тобто мультимедійні технології є засобом реалізації прикладних методик, їх застосування у процесі навчання може змінити домінуючу роль педагогічних технологій. Для вивчення основних закономірностей використання мультимедійних технологій в освіті виділили нову галузь дидактики – дидактика мультимедійного викладання. У педагогіці мультимедіатехнологію розглядають як активно розвиваючу інформаційну технологію, яка дозволяє поєднати в комп'ютерній системі текст, звук, відеозображення, графічне

зображення та анімацію за допомогою апаратних та програмних засобів, що забезпечують одночасне сприйняття інформації кількома органами чуття. Мультимедійність полегшує процес запам'ятовування, дозволяє зробити викладення матеріалу більш цікавим, створити ілюзію віртуальної реальності.

Досить швидко пересуватися між мультимедійними об'єктами та створювати зв'язки між ними можна за допомогою гіпермедійних технологій. Гіпермедійні технології дозволяють доповнити текстову інформацію багатовимірною графікою, звуком, анімацією, цифровим відео. Уперше термін «гіпермедіа» визначив американський філософом Тед Нельсон [19] як гіпертекст, до якого включена графіка, звук, відео, текст і посилання, для того щоб створити основу нелінійного середовища інформації. Російські науковці трактують це поняття як середовище, що ґрунтується на внутрішніх взаємозв'язках, що включає разом з гіпертекстом, фотографію, відео та звук [14]. Гіпертекст відрізняє наявність точок виходу мережі, що пов'язує ці вузли та системи мультимедіа. Гіпермедійні компоненти дозволяють відобразити процеси в динаміці їх розвитку. Гіпермедійні технології дають можливість самостійно вводити інформацію, взаємодіючи із засобами відображення мультимедійних даних, дозволяють поєднувати знання, що потребують конкретних прикладів.

Під мережевими технологіями розуміють узгоджений набір стандартних протоколів та реалізацію їх програмно-апаратних засобів, яких достатньо для побудови мережі. Мережеві технології з'явилися майже одночасно з появою електронно-обчислювальної машини, коли виникла необхідність у передачі інформації та встановленні зв'язку між користувачами. Інформаційне перенавантаження приводить до підвищення швидкості руху інформації, передачу якої можна реалізувати завдяки інтегруванням комп'ютерних мереж у глобальний інформаційний простір. Прикладом мережевої освітньої технології є електронні бібліотеки, де зберігаються документи в електронному вигляді у доступному форматі.

Синтез мережевих технологій і засобів телефонного, телевізійного і супутникового зв'язку сприяв появі наступного виду технологій, а саме телекомунікаційних. Телекомунікаційні технології вважаються найперспективнішим видом ІТ в освіті, їх три основних елементи – комп'ютер, модем, мережа. І.В. Роберт [14], розглядаючи термін «телекомунікація», має на увазі такі засоби дистанційної передачі

інформації та інформаційного ресурсу, як радіозв'язок, телевізійний, телефонний, телеграфний, телетайпний, супутниковий зв'язок, що ґрунтується на використанні сучасної комп'ютерної техніки із залученням оптоволоконних технологій. Деякі вчені у своїх дослідженнях під телекомунікаційними технологіями розуміють мережеві, що використовують локальні мережі та глобальну мережу Інтернет для досягнення різноманітних освітніх цілей. Телекомунікаційні технології – сукупність прийомів, методів, способів та засобів обробки, інформаційного обміну, транспортування, трансляції інформації, поданої у текстовому або символічному вигляді, або відеоінформації з використанням сучасних засобів зв'язку. Телекомунікаційні технології забезпечують інформаційну взаємодію користувачів у локальних мережах або у мережі Інтернет.

Останнім часом швидкий розвиток телекомунікаційних технологій, зокрема мережі Інтернет, посилив інтересу до використання комп'ютерів у навчальному процесі, що уможливило організацію нового освітнього процесу, що базується на принципі самостійного навчання – дистанційного навчання. Т.В. Добудько [6] розглянула питання щодо необхідності впровадження дистанційної освіти на основі засобів нових інформаційних технологій як єдиний реальний механізм формування системи неперервної освіти.

Як уже зазначалося, ІТ асоціюють з комп'ютерними технологіями, оскільки поява комп'ютера вивела ІТ на новий рівень. Упровадження персонального комп'ютера (ПК) в інформаційне середовище та застосування телекомунікаційних засобів зв'язку визначили новий етап розвитку інформаційних технологій, унаслідок чого змінилася їх назва за рахунок приєднання слів: «нова», «комп'ютерна», «сучасна».

З позиції інформаційного підходу будь-яка педагогічна технологія може бути названа інформаційною, оскільки сутність процесу навчання полягає в русі та перетворенні інформації. Коли ж в освіті почали використовувати комп'ютери, з'явився термін «нові інформаційні технології», «інформаційно-комунікаційні технології» в разі паралельного впровадження телекомунікацій. Розглянемо детальніше визначення цих двох термінів.

Широке впровадження ІТ дозволило створити науково-методичні обґрунтовані системи базової освіти на основі нових інформаційних технологій (НІТ). Згідно з визначенням О.В. Смірнова, НІТ – це технологія обробки, передачі, поширення та надання інформації за допомогою

електронно-обчислювальної машини [16].

Досить часто як синонім НІТ використовують поняття «комп'ютерна технологія». Г.К. Селевко вважає, що більш доцільним є термін комп'ютерна технологія для технологій навчання, які використовують комп'ютер [15]. У своїх дослідженнях він розглядає розвиток дослідницьких умінь учнів у процесі виконання лабораторних робіт на уроках фізики за допомогою інформаційних (комп'ютерних) технологій, які розвивають ідеї програмованого навчання.

На наш погляд, у понятті НІТ виділяється об'єкт технологічної обробки – інформація (навчальна інформація), а у понятті «комп'ютерні технології» – технічний засіб реалізації інформаційної технології – комп'ютер. Вживання терміна НІТ дозволяє відзначити, що комп'ютери є не єдиними технічними засобами таких технологій, а передбачається використання як електронно-обчислювальних машин (ЕОМ), так і периферійного обладнання (сканерів, принтерів тощо), відеотехніки та ін.

Деякі вчені відокремлюють нові інформаційні технології в освіті від інших напрямків людської діяльності терміном нові інформаційні технології навчання (НІТН). В.М. Монахов тлумачить НІТН, як систему сучасних інформаційних методів і засобів цілеспрямованого створення, збирання, зберігання, опрацювання, подання і використання даних у навчанні і систему наукових знань про її функціонування, спрямовану на удосконалення навчального процесу із найменшими затратами [10].

О.В. Смірнов визначає поняття НІТН як сукупність нових методів та засобів збирання, накопичення, обробки та поширення навчальної інформації, засобів подання знань, забезпечення зв'язків та функціонування організаційних структур педагогічної діяльності [16].

Методично обґрунтоване використання дидактичних можливостей НІТН як підвищення мотивації до навчання, забезпечення наочності в навчанні, реалізація індивідуального підходу є ефективним засобом активізації навчально-пізнавальної діяльності, що сприяє формуванню інтересу до навчально-дослідницької діяльності.

У результаті паралельного використання з НІТ телекомунікацій з'явився термін «інформаційно-комунікаційні технології».

Для визначення поняття ІКТ, прийнятого ЮНЕСКО, необхідно визначити терміни: інформатика як наука про обчислювальні системи і

технології інформатики. ІКТ визначається як комбінація технологій інформатики з іншими спорідненими їм технологіями, особливо комунікаційними. Під цим визначенням розуміють, що використання технологій та їх включення у професійну і навчальну діяльність базується на концепціях та методах інформатики [9].

Н.В. Батін зазначає, що поняття ІКТ є похідним від інформаційна технологія, пройшло кілька еволюційних етапів, його визначення з'явилося завдяки появі нових технічних засобів обробки та передачі інформації. У сучасному суспільстві ПК є основним технічним засобом перетворення інформації, який істотно вплинув, як на використання технологічних процесів, так і на якість інформації, що отримують [1].

Виходячи з вищезазначених тверджень, ІКТ можна визначити як організаційну сукупність технічних пристроїв, методів, програмних засобів, які використовуються для реалізації інформаційних і телекомунікаційних процесів. ІКТ ґрунтується на розумінні ролі інформації в навчальному процесі та загальних принципах взаємодії людей в інформаційно-комунікативному середовищі. Дослідники, які займалися проблемою застосування ІКТ у процесі навчання, відзначають можливе вдосконалення змісту освіти за допомогою таких технологій.

Сьогодні перед працівниками освітніх установ постають завдання щодо формування інформаційної культури вчителів та учнів, для їх розв'язку необхідно підготувати кадри, здатні освоїти інформаційні освітні технології, оволодіти технологією створення найпростіших комп'ютерних навчальних продуктів для супроводу навчально-виховного процесу. Отже, сучасні вчителі, викладачі та методисти повинні знати базовий лексико-понятійний апарат, який з'явився у результаті інформатизації навчання; уміти працювати з різними видами інформаційних технологій для забезпечення учнів якісної освітою; уміти організувати урок за допомогою активних та інтерактивних технологій, розробляти та застосовувати принципово нові види інформаційної взаємодії між учнями. Проте не варто відмовлятися від традиційних, перевірених часом засобів навчання, необхідно їх модифікувати, змінити під сучасні тенденції розвитку освіти. Щодо цього С. Ерманн зауважив, що «найбільше значення має не те, що учень використовує нові технології, а те, як це використання сприяє підвищенню його освіти» [9].

ЛІТЕРАТУРА

1. Батин Н. В. Основы информационных технологий : учеб.-метод. пособ. / Батин Н. В., Богданова И. Ф., Ковальчук А. М.; под общ. ред. В. В. Шкурко. – Минск : Ин-т подг. науч. кадров Нац. акад. Наук Беларуси, 2008. – 235 с.
2. Беспалько В. П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В. П. Беспалько. – М., 1995. – 336 с.
3. Большой энциклопедический словарь / [гл. ред. А. М. Прохоров]. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Большая Российская энциклопедия ; СПб: Норинт, – 2004. – С. 1306.
4. Вернер И. Все о мультимедиа : учеб. пособ. / Ингенблек Вернер — К. ; Либідь, 1996. – 352 с.
5. Гершунский Б. С. Компьютеризация в сфере образования: Проблемы и перспективы / Борис Семенович Гершунский – М. : Педагогика, 1987. – 264 с.
6. Добудько Т. В. Формирование профессиональной компетентности учителя информатики в условиях информатизации образования : дис. ... доктора пед. наук / Т. В. Добудько. – Самара, 1999. – 349 стр.
7. Жук Ю. А. Решение исследовательских задач по физике с использованием новых информационных технологий : дис. ... канд. пед. наук / Ю. А.Жук. –К., 1995 – 217 с.
8. Захарова Т. Б. Обучение информационному моделированию в профильном курсе информатики: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Т. Б. Захарова. – М., 1992. – 226 с.
9. Информационные и коммуникационные технологии в образовании : Учебные планы для средней школы и программы подготовки преподавателей. – М. : МОО ВПП ЮНЕСКО «Информация для всех», 2005. – 165 с.
10. Монахов В. М. Проектирование и внедрение новых информационных технологий обучения / Монахов В. М. // Современная педагогика. – 1990. – № 7. – С. 17–22.
11. Морев И. А. Образовательные информационные технологии. Ч. 1. Обучение : учеб. пособ. / Игорь Авенирович Морев – Владивосток : Изд-во Дальневосточного университета, 2004. – 162 с.
12. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті від 17 квітня 2002 року № 347/2002 // Офіційний вісник України. – 2002. – N 16. – С. 860.
13. Основы новых інформаційних технологій навчання: посібник для вчителів / [авт. кол. ; за ред. Ю. І. Машбиця] / Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К.: ІЗМН, 1997. – 264 с.
14. Роберт И. В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы; перспективы использования / Ирэна Веньяминовна Роберт. – М. : Школа-Пресс, 1994. – 205 с.
15. Селевко Г. К. Современные образовательные технологи : учеб. пособ. / Селевко Герман Константинович. – М. : Народное образование, 1998. – 256с.
16. Смирнов А. В. Технические средства в обучении и воспитании детей : учеб. пособ. для средних учебных заведений / Александр Викторович Смирнов. – М.: Академия, 2005. – 208 с.
17. Талызина Н. Ф. Теория учения и автоматизации учебного процесса / Н. Ф. Талызина // Психологические проблемы создания и использования ЭВМ. – М., 1985. – С. 155–157.
18. Тихомиров О. К. ЭВМ и новые проблемы психологии. / О.К. Тихомиров, Л. Н. Бабанин. – М. : МГУ, 1986. –203 с.
19. Nelson T. N. A file structure for the complex, the changing, and the indeterminate // ACM 20th National Conference – Proceeding. – Cleveland, Ohio, 1965. – P. 84–100.

РЕЗЮМЕ

В статье определяются основные понятия, которые появились в результате информатизации образования, анализируется связь между терминами информационная технология, новые информационные технологии, информационно-коммуникативные технологии, информационные образовательные технологии, новые информационные технологии обучения.

Ключевые слова: *информационная технология, информационно-коммуникативная технология, информационно-образовательные технологи, информационные технологии обучения.*

SUMMARY

In the present paper the basic concepts which have appeared due to informatization of education are determined and the connection between the terms of informational technologies, new informational technologies, informational-communicational technologies, informational educational technologies and new informational technologies of education is analyzed.

Key words: *informational technology, informational-communicational technology, informational educational technologies, informational technologies of education.*

УДК 371:378:78(4)

Г. Ю. Ніколаї

Сумський державний педагогічний університет

ГЕНЕЗА СИСТЕМИ МУЗИЧНО-РИТМІЧНОГО ВИХОВАННЯ Е. ЖАК-ДАЛЬКРОЗА ТА ЇЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ В ЄВРОПІ

У статті висвітлено історичний процес становлення та розвитку системи ритмічного виховання видатного швейцарського музиканта, композитора і педагога Е. Жак-Далькроза; досліджено шляхи поширення ритміки в європейських країнах.

Ключові слова: *система музично-ритмічного виховання Еміля Жак-Далькроза, ритміка, вища педагогічна освіта.*

Постановка проблеми. Розв'язання проблем духовного та фізичного здоров'я української нації залежить сьогодні від спрямованості освіти на виховання гармонійно розвиненої творчої особистості, від уваги до кожної дитини, а також до осіб з особливими потребами, які потребують особливої опіки. У зв'язку з цим нині активно модернізується структура та зміст вищої педагогічної освіти, оновлюється перелік спеціальностей, у навчальних програмах з'являються нові дисципліни, зокрема ритміка.

Євроінтеграційний вектор освітньої політики України спрямовує підготовку вчителів музики, керівників хореографічних колективів, корекційних педагогів та фізичних реабілітологів на ознайомлення з популярними зарубіжними активними технологіями навчання й виховання, серед яких ритміка Еміля Жак-Далькроза посідає важливе місце. Унікальність цієї системи, її виховні та валеологічні можливості